

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Ετήσιο Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Αρχεία και την Ιστορία των Τραπεζών

Στις 22 και στις 23 Μαΐου του 1998 πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο, Επιστημονικό Διήμερο με θέμα “Ο κόσμος των Ιδιωτικών Τραπεζών” (The World of Private Banking).

Το συνέδριο συνδιοργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τα Αρχεία και την Ιστορία των Τραπεζών (European Association for Banking History) και τον τραπεζικό όμιλο N. M. Rothschild and Sons, με την ευκαιρία της

επετείου των 200 χρόνων από την ίδρυση του εν λόγω τραπεζικού ομίλου. Στο συνέδριο έλαβαν μέρος εκπρόσωποι τραπεζών, ιστορικοί, αρχαιολόγοι, πανεπιστημιακοί κ.ά. Η Ελλάδα εκπροσωπήθηκε από την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και την Τράπεζα Πίστωσης.

Τις εργασίες του συνεδρίου άνοιξε ο οικοδεσπότης και πρόεδρος της EABH Sir Evelyn de Rothschild, ο οποίος, αναφέρθηκε εν συντομία στα οικονομικά επιτεύγματα του ομίλου Rothschild και πώς το όνομα αυτό ήταν επί δύο αιώνες συνώνυμο της επιτυχημένης τραπεζικής δραστηριότητας.

Στη συνέχεια το λόγο έλαβε ο αντιπρόεδρος της

EABH, κ. Manfred Pohl, ο οποίος έκανε τον απολογισμό του έτους και αναφέρθηκε στα μελλοντικά σχέδια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1ο - ΟΙ ΡΟΤΣΙΛΝΤ

Το πρώτο μέρος της συνεδρίας ήταν αφιερωμένο στην οικογένεια Ρότσιλντ με πρώτο ομιλητή τον κ. Niall Ferguson του οποίου η ανακοίνωση είχε τίτλο “Οι προφίτες του χρήματος, οι Ρότσιλντ, ως ιδιωτικοί τραπεζίτες τον 19ο αιώνα” (“Money’s Prophets” the Rothschilds as nineteenth century private bankers).

“Ποτέ δεν υπήρξε τόσο μεγάλη συγκέντρωση κεφαλαίου όσο αυτή των Ρότσιλντ, τόνισε ο κ. Ferguson, και το μυστικό της επιτυχίας τους ήταν το τέλειο σύστημα συνεργασίας ανάμεσα στους πέντε ‘οίκους’ του τραπεζικού ομίλου (Λονδίνο, Παρίσι, Νάπολη, Φρανκφούρτη, Βιέννη) που αποτέλεσαν τη μεγαλύτερη τράπεζα του κόσμου, ενώ συγχρόνως η οικονομική τους επιρροή επεκτεινόταν στα πέντε κυριότερα οικονομικά κέντρα της Ευρώπης”.

Επίσης ο κ. Ferguson προσπάθησε να εξηγήσει το καταπληκτικό επίτευγμα των Ρότσιλντ παρακολουθώντας τους διάφορους τύπους επιχειρήσεων στους οποίους επιδίδονταν και, ιδιαίτερα, την ανάπτυξή τους στη διεθνή αγορά ομολόγων, καταλήγοντας ότι ο περίφημος τραπεζικός όμιλος είχε, όπως ήταν φυσικό, στα πέντε αυτά σημεία του κόσμου και τεράστια πολιτική εξουσία. Ένας

ΠΟΥΛΑΝΤΑΣ ΧΑΤΖΗ

Αρχαιακού
Ειδικής Συνεργάτιδος ΕΤΕ

άλλος λόγος για τον οποίο το χρήμα παρέμενε στην οικογένεια ήταν οι συχνοί “εσωτερικοί γάμοι” που γίνονταν ανάμεσα στα μέλη της ευρύτερης οικογένειας.

Αρχαιακές Συλλογές

Για τις Αρχαιακές Συλλογές του ομίλου Ρότσιλντ μίλησε ο επικεφαλής του Αρχείου του τραπεζικού ομίλου, κ. Victor Grey, με μια μικρή αναδρομή στην ιστορία της οικογένειας και των τραπεζών της, ενώ στη συνέχεια αναφέρθηκε στην ιστορία του αρχαιακού υλικού.

Ο κ. Grey επεσήμανε ότι έχουν καταστραφεί τελείως τα αρχεία της τράπεζας της Βιέννης και της Νάπολης, αντίθετα, άθικτα παραμένουν τα αρχεία της Φρανκφούρτης και του Λονδίνου.

Μετά από μια σύντομη περιγραφή του αρχαιακού υλικού και των δραστηριοτήτων του Αρχείου, ο κ. Grey μίλησε για το φιλόδοξο εγχείρημα του τραπεζικού ομίλου: ένα CD Rom με 2.000 πλάνα με πληροφορίες για την ιστορία της οικογένειας Ρότσιλντ και τις εμπορικές και τραπεζικές της δραστηριότητες.

Ετσι στο εξής οι διάφοροι χρήστες θα είναι σε θέση να περιπλανηθούν στην ιστορία των Ρότσιλντ, να διατρέξουν το γενεαλογικό δέντρο της οικογένειας, να αναζητήσουν βιογραφικά στοιχεία των μελών της, να πληροφορηθούν για τα ενδιαφέροντά τους, για τις καλλιτεχνικές τους συλλογές, για τα σπίτια τους και τους εξοχικούς κήπους τους, για τις φιλανθρωπικές τους δραστηριότητες και για πολλά άλλα ενδιαφέροντα θέματα.

20-ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ

Εβραίοι Ιδιωτικοί Τραπεζίτες

Ήταν το θέμα της εισήγησης της κυρίας Ginette Kurgan-Van Hentenryk, καθηγήτριας στο ελεύθερο πανεπιστήμιο των Βρυξελλών, η οποία τόνισε ότι από τον Hofjude, τον 18ο αιώνα, μέχρι τους αδερφούς Latard, σήμερα, οι εβραϊκές ιδιωτικές τράπεζες σχημάτισαν τεράστιες περιουσίες με το εμπόριο και διάφορες άλλες επιχειρήσεις, κατά τη διάρκεια της χρυσής εποχής πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και με το εμπόριο ιδεών και υπηρεσιών προς το τέλος του 20ού αιώνα. Οσοι έζησαν και μετά τη χρυσή εποχή, επεσήμανε η ομιλήτρια, διατήρησαν τις βασικές μεθόδους των προγόνων τους, ενώ συγχρόνως

προσαρμόστηκαν στα νέα οικονομικά δεδομένα και μάλιστα διέβλεψαν νέες δραστηριότητες και νέα οικονομικά προϊόντα.

Η εισήγηση της κυρίας Kurgan van Hentenryk επικεντρώθηκε στην εξέλιξη των εβραϊκών ιδιωτικών τραπεζών στην Ευρώπη του 19ου και του 20ού αιώνα, εξετασμένη από τρεις οπτικές γωνίες: Πρώτον, τον οικονομικό ρόλο που έπαιξαν και τους συντελεστές επιτυχίας και παρακμής τους. Δεύτερον, την κοινωνική θέση τους στις διάφορες χώρες και τρίτον, την πολιτική επιρροή που άσκησαν και η οποία, κατά τη γνώμη της έχει συχνά υπερτιμηθεί από τις αντισημιτικές καμπάνιες.

Protestant Banking

Στη συνέχεια έλαβε το λόγο ο καθηγητής του Πανεπιστημίου της Βέρνης, κ. Martin Korner, ο οποίος μίλησε για τις “Τραπεζικές Εργασίες του κύκλου των Διαμαρτυρομένων και συγκεκριμένα για την Ανάπτυξη της Οικονομικής Προτεσταντικής Αλληλεγγύης τον 16ο αιώνα”.

Μετά την περίοδο της Μεταρρύθμισης, τόνισε ο κύριος Korner, μια πολιτική, δημογραφική και οικονομική αλλαγή παρουσιάστηκε στην Ευρώπη που δημιούργησε ανταγωνισμούς αλλά, συγχρόνως, και σχέσεις αλληλεγγύης.

Η ίδρυση Προτεσταντικής Τράπεζας ήταν, σύμφωνα με τον κ. Korner, το αποτέλεσμα οικονομικών δραστηριοτήτων των εμπόρων και των τραπεζιτών, οι οποίοι πέρασαν από το καθολικό στο διαμαρτυρόμενο δόγμα. Η αλληλεγγύη μεταξύ των Διαμαρτυρομένων ξεκίνησε αρχικά από τη Σουηδία, πέρασε στη Γενεύη και έφτασε τέλος στη Γαλλία με τον Ερρίκο της Ναβάρρας. Η σταθεροποίηση και κυριαρχία των Προτεσταντικών Τραπεζών επιτεύχθηκε στη Γαλλία κατά τον 17ο και 18ο αιώνα, ενώ σε ορισμένες άλλες καθολικές χώρες διατηρήθηκε και στους νεότερους χρόνους. Στη Γερμανία, ωστόσο, οι σημαντικότεροι έμποροι-τραπεζίτες, όπως οι Fugger, Nelser, Hochstetter και Inrhoff παρέμειναν καθολικοί και μετά το κίνημα της μεταρρύθμισης.

Αναφερόμενος στον 19ο αιώνα, ο κ. Korner επεσήμανε ότι πολλοί προτεσταντικοί τραπεζικοί οίκοι χρεωκόπησαν κατά τη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης και τους Ναπολεόντειους πολέμους ενώ πολλοί άλλοι συνέχισαν τις δραστηριότητές τους και με το νέο καθεστώς.

Ανακεφαλαιώνοντας ο κύριος Korner είπε ότι η προτεσταντική πίστη και κουλτούρα διατηρήθηκε επί πολλές γενιές στις διάφορες χώρες και οι διαμαρτυρόμενοι τραπεζίτες έβρισκαν πάντα τρόπους να παντρεύονται

διαμαρτυρόμενες νύφες από το δικό τους κοινωνικό περίγυρο έτσι ώστε να αναπαράγεται ο ελπίστικος κόσμος των διεθνών διαμαρτυρομένων τραπεζών στις καθολικές χώρες.

3ο – ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι Ιδιωτικές Τράπεζες στην οικονομία των επιχειρήσεων μεταξύ των ετών 1880-1930

Το θέμα ανέπτυξε ο καθηγητής του Πανεπιστημίου της Grenoble, κ. Youssef Cassis. Από τα μέσα του 19ου αιώνα οι ιδιωτικές τράπεζες μετείχαν σε ένα διαρκώς αυξανόμενο άνοιγμα των τραπεζικών εργασιών, όπου μέχρι τότε κυριαρχούσαν πλήρως με τις τραπεζικές ανώνυμες εταιρείες, των οποίων οι δυνατότητες ανάπτυξης φαινόταν απεριόριστες. Προς το τέλος του 19ου αιώνα όμως, περιθωριοποιήθηκαν, διατηρώντας, στην καλύτερη περίπτωση, μία επικερδή επιχείρηση ενώ στη χειρότερη, μετατράπηκαν σε γραφικά αναχρονιστικά μαγαζιά.

Αυτή η παρακμή των ιδιωτικών τραπεζών ήταν πολύ πιο έντονη και απότομη στη Μεγάλη Βρετανία από οπουδήποτε αλλού, ενώ άλλες διεθνείς ιδιωτικές τράπεζες παρέμεναν σε καλύτερη θέση.

Η “Haute Banque”, συνέχισε ο κ. Cassis, παρέμεινε ισχυρότερη στη Γαλλία παρά στη Γερμανία ενώ ευημερούσε σε μικρότερες χώρες με τραπεζική παράδοση πολλών χρόνων, όπως πχ η Σουηδία.

Η αριστοκρατία των ιδιωτικών τραπεζών επιβίωσε, ωστόσο σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, παρόλο ότι δεν ανήκαν αναγκαστικά στη διεθνή Haute Banque.

Μία από τις κυριότερες συνεισφορές των ιδιωτικών τραπεζών στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα ήταν η δημιουργία νέων τραπεζικών ανώνυμων εταιρειών οι οποίες από τότε κυριάρχησαν στον οικονομικό κόσμο. Τέτοιες τράπεζες ήταν Deutsche Bank, η Dresdner Bank και η Commerz-Bank στη Γερμανία, η Société Générale, η Banque de Paris και η Banque des Pays Bas στη Γαλλία, η Banque de Bruxelles στο Βέλγιο, η Swiss Bank Corporation στην Ελβετία και η Credit Anstalt στην Αυστρία, που ιδρύθηκαν από ιδιώτες τραπεζίτες κατά το τρίτο τέταρτο του 19ου αιώνα.

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος και οι άμεσες συνέπειές του δεν είχαν, σύμφωνα με τον κ. Cassis, κρίσιμες επιπτώσεις στην ιστορία των ευρωπαϊκών τραπεζών, ενώ οι κεντρικές τράπεζες έγιναν πολύ πιο δραστήριες στις διεθνείς νομισματικές υποθέσεις.

Η παρακμή τους όμως επιταχύνθηκε μετά από το 1930: ύφεση, κρίση, πόλεμος, κρατικές παρεμβάσεις, που δεν ήταν γενικά ευχάριστες στις τράπεζες και ακόμα λιγότερο στις ιδιωτικές τράπεζες. Ωστόσο, κατέληξε ο κ. Cassis, οι ιδιωτικές τράπεζες δεν εξαφανίστηκαν αλλά συνέχισαν να υποβαθμίζονται καθώς οι μεγάλες τράπεζες κέρδιζαν συνεχώς έδαφος σε όλα τα πεδία των τραπεζικών δραστηριοτήτων.

Το Πρώτο Big Bang του Λονδίνου, 1855-1883

Αυτός ήταν ο τίτλος της ανακοίνωσης του κυρίου Philip Cottrell, καθηγητή στο Πανεπιστήμιο του Leicester.

Οι θεσμικές απαρχές των αγορών του Λονδίνου χρονολογούνται, επισήμως τουλάχιστον, από την “Οικονομική Επανάσταση” του τέλους του 17ου και των αρχών του 18ου αιώνα. Ωστόσο, μια αποφασιστική περίοδος στη δραστήρια ανάπτυξή τους ήταν όταν στα μισά του 19ου αιώνα, πολλές από τις προ Big Bang τμηματικές θεσμικές δομές τους συγχωνεύθηκαν.

Η ταχεία ανάπτυξη της χρηματαγοράς του Λονδίνου και τα σημαντικά κέρδη που προέκυψαν από τις τραπεζικές ανώνυμες εταιρείες του Λονδίνου φαίνεται ότι δημιούργησαν, γύρω στο 1850, κυκλικές ταλαντεύσεις, που ήταν και η αιτία για τη δημιουργία προεξοφλητικών corporate οίκων από το 1856. Η εμφάνισή τους οδήγησε στη συγχώνευση διαφόρων ιδιωτικών τραπεζών με άλλους ή στη μετατροπή τους σε εταιρείες περιορισμένης ευθύνης.

Ανάμεσα σ’ αυτές, πρώτη η Εθνική Προεξοφλητική και δεύτερη η Προεξοφλητική του Λονδίνου επέζησαν της κρίσης του 1857 ενώ μια τρίτη, η Γενική Προεξοφλητική ιδρύθηκε στη διάρκεια αυτής της οικονομικής αναταραχής.

Αναφερόμενος στην ίδρυση corporate τραπεζών στο εξωτερικό, ο κ. Cottrell είπε ότι η δημιουργία εγχώριων τραπεζικών ανώνυμων εταιρειών περιορισμένης ευθύνης συνοδεύθηκε από την ίδρυση corporate τραπεζών στο εξωτερικό που γνώρισαν μεγάλη επιτυχία και ανάπτυξη. Ωστόσο, κατέληξε ο κ. Cottrell, οι ιδιωτικές τράπεζες συνέχισαν να

επιβιώνουν στο City του Λονδίνου αλλά μετά το 1878 οι μέρες τους ήταν μετρημένες εκτός από ορισμένους εξειδικευμένους τραπεζικούς οίκους.

Τραπεζικές Εργασίες και Οικογενειακά Αρχεία

Η εποχή των ιδιωτικών τραπεζών έχει από πολύ καιρό περάσει, είπε η κυρία Fiona Maccoll, αρχιονόμος στα NatWest Group Archives και οι εκατοντάδες τοπικές τράπεζες, οι οποίες κάποτε γέμιζαν τις πόλεις της Αγγλίας, έσβησαν μία, μία με την ανάπτυξη των τραπεζικών ανώνυμων εταιρειών. Οι ιδιωτικές τράπεζες ανήκαν και διευθύνονταν από μικρό αριθμό συνεταιίρων που έπαιξαν ζωτικό ρόλο στην ανάπτυξη της σύγχρονης τραπεζικής οικονομίας.

Βασικές πηγές για εκείνους που προτίθενται να πραγματοποιήσουν έρευνα για τις ιδιωτικές τράπεζες είναι φυσικά τα αρχεία αυτών των τραπεζών, ωστόσο, όπως υποστήριξε η κυρία Maccoll, υπάρχουν αρχεία και σε χέρια ιδιωτών, εξαιρετικά πολύτιμα για τις μελέτες αυτές, όπως τα λογιστικά βιβλία που ίσως κρατούσε κάποιος τραπεζίτης, η αλληλογραφία με συνεργάτες του, αλλά και η οικογενειακή αλληλογραφία που σίγουρα περιέχει πολύτιμες πληροφορίες για την ιστορία των τραπεζών.

40 – ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ

Γερμανικές Ιδιωτικές Τράπεζες και Γερμανική Εκβιομηχάνιση 1830-1938

Ο κ. Dieter Ziegler, από το Πανεπιστήμιο του Bielefeld, ανέλυσε το σημαντικό ρόλο που έπαιξαν οι ιδιωτικές τράπεζες στη διακίνηση των κεφαλαίων κατά τη διάρκεια της κρίσιμης περιόδου της εκβιομηχάνισης στη Γερμανία. Αρκετοί ιδιωτικοί τραπεζίτες, και ιδιαίτερα εκείνοι που προέρχονταν από επαρχιακές μεγαλουπόλεις όπως η Κολωνία και το Elberfeld, όχι μόνο εισήγαγαν τις τραπεζικές πιστώσεις σε κινητές αξίες στη Γερμανική οικονομία, αλλά έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο και στη διαμεσολάβηση των κεφαλαίων, ενώ πολλές φορές χρηματοδότησαν τη βιομηχανία και τις συγκοινωνίες, από τα δικά τους περιορισμένα κεφάλαια.

Όταν όμως εμφανίστηκε η βαρειά

βιομηχανία, επιβλήθηκαν οι τραπεζικές ανώνυμες εταιρείες γιατί δεν επαρκούσαν πλέον οι πόροι των ιδιωτικών τραπεζών για να καλυφθούν οι ανάγκες της.

Παρ' όλα αυτά, μικρές και μεσαίες ιδιωτικές επιχειρησιακές μονάδες βασίστηκαν για καιρό στις τοπικές ιδιωτικές τράπεζες, μέχρι τα μέσα περίπου του 20ού αιώνα. Τα πράγματα δυσκόλεψαν μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο όταν οι τραπεζικές ανώνυμες εταιρείες άρχισαν να ιδρύουν υποκαταστήματα. Ωστόσο προς το τέλος της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης ένας σημαντικός αριθμός ιδιωτικών τραπεζών ήταν σε θέση να αντισταθεί στον ανταγωνισμό των μεγάλων τραπεζών παρέχοντας υπηρεσίες που δεν ενδιέφεραν τις μεγάλες τράπεζες.

Ο ρόλος των Ιδιωτικών Τραπεζών στην Ιταλική Εκβιομηχάνιση

Ήταν το θέμα της εισήγησης του κυρίου Luciano Segreto από το Πανεπιστήμιο της Φλωρεντίας, ο οποίος είπε χαρακτηριστικά ότι το θέμα αυτό δεν έχει ποτέ μελετηθεί σε βάθος, ενώ αντίθετα έχουν εκπονηθεί μελέτες που αφορούν στις σχέσεις μεταξύ τραπεζικού συστήματος και βιομηχανίας. Μελέτες με επίκεντρο τις αλλαγές που προκλήθηκαν στο ιταλικό οικονομικό σύστημα από τη διαδικασία αναδιάρθρωσής του, αρχίζοντας από τα μέσα του 1890 όταν ιδρύθηκε η Banca d' Italia – που είχε ως αποτέλεσμα μια πρώτη αναδιοργάνωση των κεντρικών τραπεζών – και την επιτυχία του μοντέλου “μικτής τράπεζας” το οποίο έφερε το ιταλικό τραπεζικό σύστημα ιδιαίτερα κοντά στα ευρωπαϊκά μέτρα. Αλλωστε, σύμφωνα με τη γνώμη μελετητών της οικονομικής ιστορίας, η παραπάνω διαδικασία θεωρήθηκε ότι έπαιξε σημαντικό και αποφασιστικό ρόλο στην ιταλική εκβιομηχάνιση και οι μελέτες που εκπονήθηκαν τις τελευταίες τρεις δεκαετίες από την Τράπεζα της Ιταλίας ασχολήθηκαν με την ανάπτυξη των σχέσεων ανάμεσα στις μικτές τράπεζες και το βιομηχανικό κόσμο, επιδιώκοντας μια προσεκτική εκτίμηση του μοντέλου Gerschenkson στην Ιταλία.

Ο κύριος Segreto κατέληξε ότι η σύγκριση μεταξύ ιδιωτικών και μικτών τραπεζών δεν μπορεί να είναι ποσοτική όταν άλλωστε οι πληγές πληροφόρησης που έχουμε στη διάθεσή μας δεν μας επιτρέπουν αυτή τη σύγκριση, τουλάχιστον μέχρι το 1920.

Οι ιδιωτικές τράπεζες μέσα από τα Αρχεία της Τράπεζας Sal. Oppenheim

Η κυρία Gabriele Teichmann, Επιστημονική

Υπεύθυνη των Αρχείων Oppenheim, άνοιξε την εισήγησή της με ένα μικρό ιστορικό της Τράπεζας Oppenheim και με αναφορά στο ρόλο που έπαιξε η εν λόγω τράπεζα στην ιστορία της εκβιομηχάνισης της Γερμανίας. Τα πεδία των δραστηριοτήτων της Τράπεζας Oppenheim επικεντρώθηκαν, κατά την κυρία Teichmann στη ναυτιλία, στο σιδηροδρομικό δίκτυο, τα ανθρακωρυχεία, τη βαρειά βιομηχανία, τις ασφάλειες και σε ποικίλες τραπεζικές δραστηριότητες.

Στη συνέχεια, αναφέρθηκε στο φάσμα των ερευνών που μπορούν να διεκπεραιωθούν μέσα από τα αρχεία της τράπεζας Oppenheim, αναφέροντας, συγκεκριμένα, διάφορα θέματα, όπως πχ: θέματα οικονομικής ιστορίας, τραπεζικών δραστηριοτήτων και κράτους, συνεργιών, προσωπικών δικτύων, κοινωνικών υποθέσεων.

Με την εισήγησή της η κυρία Teichmann απέδειξε πως, όπως όλα τα αρχεία των τραπεζών, έτσι και το αρχείο Oppenheim, είναι μια σημαντική πηγή πληροφοριών για την εκβιομηχάνιση της δυτικής Γερμανίας και την αλληλεπίδραση ανάμεσα στην εμφάνιση της βιομηχανίας και την ανάπτυξη των οικονομικών εργαλείων και στρατηγικών.

5ο – ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Οι Αγγλο-Αμερικάνικοι τραπεζικοί οίκοι

Ο κύριος Edwin Perkins, από το Πανεπιστήμιο της California, με την εισήγησή του επικεντρώθηκε στις δραστηριότητες των μεγαλύτερων Αγγλο-Αμερικανικών εμπορικών οίκων που ασχολούνταν με τραπεζικές εργασίες κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα. Κατ' αρχήν ο κύριος Perkins μίλησε εν συντομία για τις πιο σημαντικές θεσμικές τάσεις του Αγγλο-Αμερικανικού εμπορίου και της κεφαλαιαγοράς στο πέρασμα των αιώνων, προκειμένου να εμφανίσει το κατάλληλο ιστορικό φόντο. Στη συνέχεια ανέλυσε τα κυριότερα επιτεύγματα και προβλήματα των οπουδαιότερων εταιρειών της δυναμικής αυτής αγοράς, συγκρίνοντας και αντιπαραθέτοντας στοιχεία όπου έκρινε απαραίτητο.

Καταλήγοντας ο κύριος Perkins ανέφερε ότι κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα οι μεγάλοι εμπορικοί τραπεζικοί οίκοι υπέστησαν μεγάλη

μεταμόρφωση.

Η στρατηγική ανάμιξης διεθνών εμπορικών δραστηριοτήτων με συμπληρωματικές οικονομικές υπηρεσίες προς τρίτους – πράξεις συναλλάγματος, προκαταβολές, πιστωτικές επιστολές – οδήγησαν σε μεγαλύτερη οικονομική εξειδίκευση.

Οι κυριότεροι τραπεζικοί οίκοι των Αγγλο-Αμερικανικών οικονομικών αγορών, στο τέλος του 19ου αιώνα, εγκατέλειψαν τις εμπορικές τους δραστηριότητες και έδωσαν βάρος σε τραπεζικές επενδύσεις παρέχοντας τραπεζικές υπηρεσίες στις κυβερνήσεις και στους μεγάλους λογαριασμούς επιχειρήσεων.

Haute Banque Parisienne και Διεθνής Οικονομία στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα

Με το θέμα αυτό ασχολήθηκε ο κύριος Alain Plessis, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο X του Παρισιού, λέγοντας ότι “ο κόσμος της ιδιωτικής τράπεζας ήταν, στη Γαλλία του περασμένου αιώνα, πολύ πιο παρών απ’ ό,τι γενικά πιστεύεται και χωριζόταν, ουσιαστικά σε δύο εκ διαμέτρου αντίθετους τομείς.

Από τη μία ο μεγάλος αριθμός μικρών τοπικών τραπεζιών σκορπισμένων σε διάφορες γαλλικές πόλεις που ‘πότιζαν’ με τις πιστώσεις τους ολόκληρη τη χώρα, από την άλλη πλευρά υπήρχε το πολύ περιορισμένο σύμπλεγμα ορισμένων ισχυρών οίκων που αποτέλεσαν αυτό που ονομάζεται Haute Banque. Η έκφραση αυτή, η οποία εμφανίστηκε κατά την περίοδο της Παλινόρθωσης στους κύκλους των οικονομολόγων – πολύ πριν χρησιμοποιηθεί ευρέως από τους δημοσιογράφους της Μοναρχίας και καθιερωθεί ως όρος – δηλώνει ένα μικρό αριθμό ιδιωτικών οίκων, εγκατεστημένων στο Παρίσι και οι οποίοι άλλοτε παρουσιάζονται ως ιδιωτικές επιχειρήσεις και άλλοτε ως εταιρείες.

Οι οικογένειες των τραπεζιτών που αποτελούσαν την Haute Banque ήταν κυρίως ξένης καταγωγής, Διαμαρτυρόμενοι ή Εβραίοι, που είχαν έρθει στη Γαλλία από το εξωτερικό. Το μέγεθος των δραστηριοτήτων αυτών των επιχειρήσεων δεν είναι εύκολο να εκτιμηθεί, είπε ο κύριος Plessis, διότι δεν υπάρχουν δυστυχώς διαθέσιμες πηγές, άλλες από τους επίσιους απολογισμούς και ορισμένα τεκμήρια.

Η Haute Banque περιελάμβανε γύρω στις δώδεκα με δεκαπέντε τράπεζες, με γνώσεις και εμπειρία. Είχαν διεθνή δικτύωση και διέθεταν

στέρεα επιχειρήματα για να αντισταθούν στην επίθεση των νέων τραπεζών. Ήταν παρούσες σε όλες τις μεγάλες χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις της εποχής ενώ η ένωσή τους σε συνδικάτα τις καθιστούσε εξαιρετικά ισχυρές.

Αυτό όμως που κυρίως τις χαρακτηρίζει είναι η συμμετοχή τους σε επιχειρήσεις όλων των ειδών στο εξωτερικό και η διεθνής τους κουλτούρα. Πράγμα που τους έδινε τη δυνατότητα να προσαρμόζονται με εξαιρετική ευκολία στην εξέλιξη των χρηματικών και οικονομικών σχέσεων και τους επέτρεπε να αντιστέκονται με επιτυχία στην άνοδο των μεγάλων πιστωτικών ιδρυμάτων. Αυτά ίσχυαν, τουλάχιστον, μέχρι το μεγάλο πόλεμο, ο οποίος για πολύ καιρό διατάραξε τη λειτουργία των χρηματαγορών και σημείωσε το τέλος της χρυσής τους εποχής, όταν κατείχαν την πρώτη θέση στο διεθνές προσκήνιο.

Οι Ιδιωτικές Τράπεζες και η Διεθνής Οικονομία από το φως των Αρχείων των Αδερφών Barings

Ο κ. John Orbell, Επιστημονικός Υπεύθυνος των Αρχείων της Τράπεζας ING Barings, εισηγήθηκε το θέμα επισημαίνοντας ότι «ένα κλειδί απαραίτητο για επιτυχημένες τραπεζικές επιχειρήσεις τον 18ο, 19ο και στις αρχές του 20ου αιώνα ήταν, η συστηματική συλλογή και προσεκτική ανάλυση της πληροφορίας.

Από την άποψη αυτή τα αρχεία της τράπεζας ING Barings αποτελούν πηγή μεγάλης και ευρείας πληροφόρησης για τις τραπεζικές υποθέσεις γιατί περιέχουν πολλά θέματα: πληροφορίες για τα πρόσωπα, τις αγορές, την εμπορική κίνηση.

Οι πληροφορίες αυτές αντλούνται κυρίως από την αλληλογραφία που είχαν οι τραπεζίτες με τους διάφορους πράκτορες και τους ανά τον κόσμο ανταποκριτές τους. Για παράδειγμα, είπε ο κύριος Orbell, το 1882, οι Wards έστειλαν από τη Νέα Υόρκη μερικές εκατοντάδες γράμματα στους Barings καλύπτοντας θέματα όπως, τη σιδηροδρομική γραμμή του Οχάιο και της Βαλτιμόρης, του West Shore και του Buffalo, την οικονομική ενίσχυση του βαμβακιού στην Ορλεάνη, το εμπόριο του νίτρου και των φαριών, την αποτυχία των εμπορών στο Χονγκ Κονγκ, τις αμερικάνικες εταιρείες σιδήρου, την πολιτική και εμπορική κατάσταση στη Χιλή και στο Περού κλπ. Τέλος ο κύριος Orbell συμπέρανε ότι, όπως συνήθως, τα αρχεία των επιχειρήσεων περιέχουν αρκετά στοιχεία για τους

ιστορικούς όλων των κατηγοριών αλλά αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο για τα αρχεία των τραπεζών.

6ο – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ιδιωτικοί Τραπεζίτες και Φιλανθρωπία (the City of London 1880s-1920s)

Το σημείο στο οποίο συναντιόνταν οι τύχες των πάμφτωχων και των πάμπλουτων Εγγλέζων στη Βικτωριανή και Εντουαρντιανή Αγγλία, επισήμανε η κυρία Pat Thane από το Πανεπιστήμιο του Sussex, ήταν η φιλανθρωπία. Το προβάδισμα στα φιλανθρωπικά έργα είχε η βασιλική οικογένεια αλλά και οι πλούσιοι Εβραίοι επιχειρηματίες, δικηγόροι και τραπεζίτες οι οποίοι δημιούργησαν άπειρα ιδρύματα, αρχικά για τους φτωχούς Εβραίους και στη συνέχεια για άλλα χαμηλά στρώματα του πληθυσμού. Μεγάλα ποσά διατέθηκαν για φιλανθρωπικούς σκοπούς, από πολυάριθμους επιχειρηματίες του City και από συναδέλφους τους από άλλα κράτη. Φυσικά η επίδρασή τους πάνω στην κοινωνία και την πολιτική ζωή δεν μπορεί να μετρηθεί χωρίς να πάψει να είναι ουσιαστική. Εξίσου δύσκολο είναι να μετρηθεί η επίδρασή τους στις επιχειρηματικές δραστηριότητες και τις κοινωνικές ευκαιρίες των δωρητών. Ωστόσο, αν θέλει κανείς να κατανοήσει το ρόλο των κεφαλαιούχων στο διεθνές πολιτισμικό γίγνεσθαι του τέλους του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα, η φιλανθρωπία είναι μια διάσταση η οποία δεν μπορεί να αγνοηθεί και η οποία αξίζει πιο λεπτομερή εξέταση.

Κληρονομικό Επάγγελμα, Κληρονομημένος Εξευγενισμός – Οι Ιδιωτικοί Τραπεζίτες του City του Λονδίνου, 1914-1986

Οι ιδιωτικοί τραπεζίτες από κοινωνιολογικής και πολιτισμικής σκοπιάς, ήταν το θέμα της εισήγησης του κυρίου David Kynaston, ο οποίος τόνισε ότι οι ιδιωτικοί τραπεζίτες μέχρι το 1914, ήταν ένας πολύ κλειστός κύκλος στον οποίο η οικογένεια, η υγεία και οι κοινωνικές σχέσεις μετρούσαν περισσότερο από ό,τι η βιομηχανία ή η ικανότητα.

Τα πράγματα άλλαξαν και, τόσο το City όσο και ολόκληρο το έθνος υπέστησαν μεγάλες μεταβολές κυρίως από τις αναταράξεις της κρίσης του Αλουμινίου στα 1958-59, από τις αναταραχές ανάμεσα στις εμπορικές τράπεζες

στη δεκαετία του '60, την ανάπτυξη των Ευρωαγορών, την άφιξη μεγάλου αριθμού επιθετικών αμερικανικών τραπεζών και, τελευταία, το Bing Bang του 1980 του οποίου οι συνέπειες είναι αισθητές ακόμη και σήμερα. Ο κύριος Kynaston είπε ότι στην εισήγησή του θα θέσει το εξής ερώτημα: Πόσο έχει αλλάξει από το 1980 σε σύνθεση και αντιλήψεις, η εμπορική τραπεζική ελίτ και θα προσπαθήσει να υπαγορεύσει μερικές απαντήσεις, περιλαμβάνοντας τη σχέση της βρετανικής κοινωνίας με τις συντηχίες.

Συνεπώς, κατέληξε ο κύριος Kynaston αν θέλουμε κάπως να εμβαθύνουμε τη μελέτη μας στην προκλητική περιοχή του City και της βρετανικής κοινωνίας του 20ού αιώνα, θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε με ευρύτητα πνεύματος, επινοτικότητα και φαντασία όσο το δυνατόν περισσότερες πηγές.

Μουσείο Albert Kahn, η Διαιώνιση μιας Καλής Εργασίας

Ο Albert Kahn (1860-1940) ήταν ένας καταπληκτικός ιδιωτικός τραπεζίτης, είπε επιγραμματικά ο κύριος Gilles Baud Berthier.

Υπήρξαν πολλοί αυτοδημιούργητοι άνδρες, οι οποίοι έγιναν διάσημοι στην κοινωνική τους ζωή από τις φιλανθρωπικές τους πράξεις, ιδιαίτερα στις γενιές που έδρασαν μεταξύ 1880 και 1950. Ωστόσο ο κύριος Kahn δεν έχει ταίρι, στον τρόπο με τον οποίο διέθεσε την περιουσία του για ένα μεγαλόπνοο πρόγραμμα που αποσκοπούσε στην παγκόσμια ειρήνη. Η μοναδικότητά του όμως δεν σταμάτησε εκεί. Στην περιοχή όπου βρίσκεται η κατοικία του, στη Boulogne, στα περίχωρα του Παρισιού, ιδρύθηκε το Μουσείο Albert Kahn με επιχορήγηση – πράγμα άξιο θαυμασμού – και μιας δημόσιας τοπικής αρχής.

Ένα ίδρυμα τέτοιου τύπου συνήθως καταλήγει σε “παθητική προθήκη”, κάτι σαν ιστορικό μουσείο ή αφιερώνεται σ’ ένα ιστορικό πρόσωπο με σκοπό να αναδείξει τη ζωή και το έργο αυτού του προσώπου. Το Μουσείο Albert Kahn, ωστόσο, έχοντας δώσει ιδιαίτερη σπουδαιότητα στην αρχειακή κληρονομιά του, τη χρησιμοποιεί ως εργαλείο αφ’ ενός μεν για την κατανόηση ενός ιστορικού προσώπου, αφ’ ετέρου δε για την κατανόηση της δουλειάς του, που είναι τελικά η έκφραση της παρέμβασης ενός τραπεζίτη στη ζωή της πολιτείας, αφού ο δραστήριος αυτός άνθρωπος αφιέρωσε όλη του την ενέργεια και όλα του τα κεφάλαια για το φιλανθρωπικό ιδεώδες.

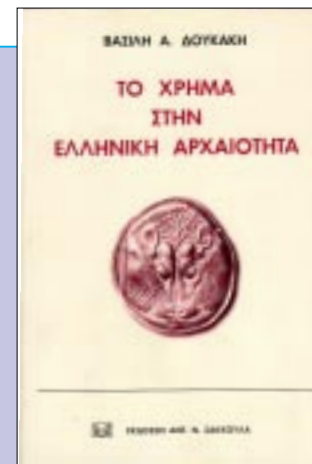

Βασίλη Α. Δουκάκη
Ομότιμου Καθηγητή
Πανεπιστημίου
Μακεδονίας

Το χρήμα στην
ελληνική
αρχαιότητα

(Εκδοση Αντ. Ν. Σάκκουλα)
1997

Σχόλια από τον Νικόλαο Γ. Τραυλό
Καθηγητή Πανεπιστημίου Πειραιώς

Το βιβλίο, “*Το χρήμα στην ελληνική αρχαιότητα*”, του ομότιμου Καθηγητή, κ. Β. Δουκάκη, παρουσιάζει τις χρηματοοικονομικές συναλλαγές στην Ελληνική Αρχαιότητα και διερευνά τη νομισματική σκέψη, όπως αυτή εξελίχθηκε από τη Μινωϊκή Εποχή μέχρι και τους Ελληνιστικούς χρόνους. Η βασική ύλη του βιβλίου κατανέμεται σε δώδεκα κεφάλαια. Τα πρώτα πέντε κεφάλαια αναφέρονται στο Χρήμα και τη Μινωϊκή Εποχή, Μυκηναϊκή Εποχή, Ομηρική Εποχή, Αρχαϊκή Περίοδο και Κλασική Εποχή, αντίστοιχα. Τα κεφάλαια VI, VII, VIII και IX αναφέρονται στο Χρήμα και στις Τράπεζες κατά την Ελληνιστική Εποχή. Το βιβλίο περιλαμβάνει ένα καλά οργανωμένο ευρετήριο οικονομικών όρων, ονομάτων και εικόνων, καθώς επίσης και πλούσια ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία.

Το αντικείμενο του βιβλίου είναι πολύ ενδιαφέρον και καλύπτει ένα μεγάλο κενό της βιβλιογραφίας. Η χρησιμότητα του βιβλίου ενισχύεται από τη συνειδητή τάση του συγγραφέα να αποφύγει μια τεχνοκρατική παρουσίαση του θέματος και να συνδέσει εύστοχα τις χρηματοοικονομικές συναλλαγές και τη γενικότερη ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος με τους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες που διαπλέκονται με την εμφάνιση και τις λειτουργίες του χρήματος. Έτσι, το βιβλίο του αποτελεί συμβολή όχι μόνο στη Νομισματική και Τραπεζική Επιστήμη, αλλά και στην Πολιτική Οικονομία, στη Φιλοσοφία και στην Ιστορία της Οικονομικής Σκέψης.

Το βιβλίο είναι καλογραμμένο, άρτια οργανωμένο και επιστημονικά τεκμηριωμένο. Ο συγγραφέας, χωρίς να θυσιάζει την επιστημονική αυστηρότητα του αντικειμένου, μεταδίδει στον αναγνώστη –ειδικό και μη– με εξαιρετική απλότητα και σαφήνεια πολύπλοκες έννοιες και θεωρίες και διατηρεί αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη από την αρχή του βιβλίου μέχρι το τέλος.

Θεωρώ το βιβλίο του κ. Δουκάκη χρήσιμο συμπλήρωμα της μόρφωσης κάθε ατόμου που ασχολείται με τα Οικονομικά, την Κοινωνιολογία και την Φιλοσοφία και το συνιστώ ανεπιφύλακτα σαν συμπληρωματικό βοήθημα όλων των σπουδαστών των Οικονομικών Σχολών της χώρας.

Καθηγητής Νικόλαος Γ. Τραυλός

Πειραιάς Δεκέμβριος 1997

Προκήρυξη διαγωνισμού

*Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
για την Ιστορία των Τραπεζών,
προκηρύσσεται ο κάτωθι διαγωνισμός.*

European Association for Banking History e.V.

Biennial Prize
for Young Scholars working on
European Banking History

The European Association for Banking History will award a Prize for an individual scholar or a team of maximum three scholars working on either an institutional, economic or social aspect of the history of European banking or on a biography of a European banker or banker's dynasty.

The studies should meet academic requirements, should be unpublished and consists of 80,000 to 120,000 words. The applicants should not be over 35 when submitting their manuscripts. The text will be accepted in any European language but will have to be accompanied by an abstract of 3,000 words/10 pages in English.

The Prize of 2,500 ECU's will be awarded in Amsterdam in 1999.

In addition the EABH will endeavour to publish the award-winning manuscript. Final submission date for the 1999 Prize is 30th November 1998.

For further details please contact:

EMMA JOHNSTON

European Association for Banking History e.V.

Zimmerweg 6

D-60325 Frankfurt am Main

Tel.: country code + (69) 972 03 307

Fax: country code + (69) 972 02 308

e-mail: 106631.240@compuserve.com